

Metodebaseret forebyggelse af ungdomskriminalitet

En eksempelsamling fra danske kommuner
December 2017

Indholdsfortegnelse

1. metode: Vredes- og aggressionshåndtering	3
Metodebeskrivelse.....	3
Kommunal implementering af metoden	3-4
Viden om metodens virkninger.....	4
Litteratur	4
2. metode: Forældreinddragelse i indsats over for ungegrupper	5
Metodebeskrivelse	5-6
Kommunal implementering af metoden	6
Viden om metodens virkninger.....	6-7
Litteratur.....	7
3. metode: Praktik- og uddannelsesstøtte.....	8
Metodebeskrivelse	9
Kommunal implementering af metoden	9
Viden om metodens virkninger.....	9
Litteratur	10
4. metode: Forebyggelse af digital risikoadfærd	11
Metodebeskrivelse	11-12
Kommunal implementering af metoden	12
Viden om metodens virkninger.....	12-13
Noter	14
Litteratur	14
5. metode: Tværfaglig forebyggelsesuddannelse	15
Metodebeskrivelse	15-16
Kommunal implementering af metoden	16
Viden om metodens virkninger.....	16-17
Noter	17
Litteratur	17
6. metode: Forebyggelse af rusmiddelbrug.....	18
Metodebeskrivelse	18-19
Kommunal implementering af metoden	19
Viden om metodens virkninger.....	19-20
Noter	20
Litteratur	20
Skematisk sammenligning 1/2.....	21
Skematisk sammenligning 2/2.....	22

Vredes- og aggressionshåndtering

Metodebeskrivelse

Generelt benyttes vredes- og aggressionshåndtering som forebyggende indsats i en række sammenhænge. Et centralt eksempel på denne indsatstype er Aggression Replacement Training (ART). ART er et manualbaseret program baseret på antagelsen om, at problemer med vrede og aggressioner har indflydelse på udvikling af risikoadfærd. Metoden er målrettet børn og unge i alderen 4-20 år. Aggressiv adfærd betragtes som tillært, og metoden tager derfor udgangspunkt i læringspsykologi, social læringsteori og kognitiv adfærdsanalyse. Formålet med ART er at mindske aggressiv adfærd, øge empati samt udvikle et bedre selvværd blandt børn og unge i risiko for at udvikle adfærdsproblemer. ART sigter således især på sekundær og selektiv forebyggelse (se Greve m.fl., 2012: 12-13).

Et ART-forløb består af i alt 30 gruppesessioner fordelt på 10 uger. Sessionerne omfatter affektive, adfærdsmæssige og kognitive delelementer. I affektions-sessionerne træner deltagerne forskellige teknikker til vredeshåndtering. Desuden trænes deltagerne i at genkende, hvad der fremprovokerer vredesudbrud. Den adfærdsmæssige del er baseret på 55 specifikke sociale færdigheder, men i et 10-ugers forløb er det blot 10 af disse, der trænes. I denne del af forløbet trænes og udvikles deltagernes sociale færdigheder samt alternativer til aggressiv adfærd. Eksempler på de færdigheder, som indlæres i disse sessioner, er at hjælpe andre samt at håndtere gruppepres. Som det tredje trænes deltagerne også kognitivt i at opnå evnen til at ræsonnere moralsk. Konkret arbejdes der bl.a. med empati, retfærdighedsfølelse og udvikling af moralsk forståelse. Hver af de 30 sessioner har en varighed på ca. en time med en fast manual for, hvad sessionen skal dække.

Kommunal implementering af metoden

ART har været udbudt i Danmark siden 2010 af bl.a. Center for Børn, Unge og Familier (CBUF) i Herning Kommune, som både uddanner ART-trænere og benytter metoden i egne tilbud. I et ART-forløb ved CBUF lægges der særligt vægt på de unges lyst og vilje til læring, da den unge skal være parat til at udvikle sig for at opnå succes. Desuden er der fokus på, at det, den unge lærer gennem forløbet, kan benyttes i hverdagen og danne grundlag for fortsat udvikling og læring. Centrets erfaringer viser, at for at opnå en vellykket implementering skal der være kvalitetssikrede retningslinjer og rutiner omkring forløbet. Ydermere anbefales det af CBUF, at man benytter ekstern vejledning minimum hvert halve år, og at vejledningen omsættes i praktisk tilpasning.

En norsk rapport omhandlende implementering af ART anbefaler desuden, at man udarbejder en langsigtet implementerings- og økonomiplan, da det vil muliggøre løbende evalueringer

og justeringer af metoden. Desuden anbefales det, at man danner et netværk på tværs af organisationer, da erfaringsudveksling kan øge kvaliteten. Disse anbefalinger ses også i en dansk implementeringsevaluering udarbejdet i 2014 (Stigaard, 2014). Socialstyrelsen har udarbejdet en omkostningsvurdering ud fra antagelsen om, at kommunen benytter metoden i fem år, og at der er 20 forløb med en varighed på 10 uger pr. år. Med disse forbehold vil omkostningen være 13.614 kr. per deltager.

Viden om metodens virkninger

Flere skandinaviske undersøgelser har effektevalueret ART (Gundersen og Svartdal, 2006; 2010). Det påpeges, at metoden har positiv effekt på både udviklingen af sociale kompetencer og reduktion af adfærdsproblemer. Desuden er der påvist en signifikant positiv effekt hos deltagerne i form af større empati, bedre selvværd og bedre selvkontrol. De indsatser, der har benyttet ART særligt målrettet børn med aggressiv adfærd, finder alle positive effekter, som blandt andet kommer til udtryk gennem en reduktion af udadreagerende adfærd. Det påpeges i en norsk undersøgelse, at den største effekt opnås blandt børn, der er yngre end 13 år, samt at den positive effekt ses uanset barnets køn (Langeveld m.fl., 2012).

Litteratur

Greve, M., S. Møller og L. Søbjerg (2012): "Forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge – en videns og erfaringsopsamling", Odense: Socialstyrelsen og CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling (nu DEFACTUM).

<http://www.defactum.dk/publikationer/ShowPublication?publicationId=3&pageId=309986>

Gundersen, K. og F. Svartdal (2006): "Aggression Replacement Training in Norway: Outcome evaluation of 11 Norwegian student projects", *Scandinavian Journal of Educational Research*, årg. 50 nr. 1, s. 63-81.

Gundersen, K. og F. Svartdal (2010): "Diffusion of treatment interventions: exploration of 'secondary' treatment diffusion" *Psychology, Crime & Law*, årg. 16, nr. 3, s. 233-249.

Langeveld, J., K. Gundersen og F. Svartdal (2012): "Social Competence as a Mediating Factor in Reduction of Behavioral Problems", *Scandinavian Journal of Educational Research*, årg. 56, nr. 4, s. 381-399.

Middelboe, N. og A. Møller (2013): "Systematisk kortlægning af metoder der kan styrke børn og unges selvkontrol", København: Oxford Research og Det Kriminalpræventive Råd.

Socialstyrelsens vidensportal på det sociale område.

<https://vidensportal.dk/temaer/udadreagerende-adfaerd/indsatser/art-aggression-replacement-training>

Stigaard, D. (2014): "Evaluering af implementering af det kognitive behandlingsprogram ART på de sikrede døgninstitutioner Grenen og Koglen", Aarhus: CFK – Folkesundhed og kvalitetsudvikling (nu DEFACTUM).

<http://www.defactum.dk/publikationer/ShowPublication?publicationId=465&pageId=309986>

Forældreinddragelse i indsats over for ungegrupper

Metodebeskrivelse

En nylig vidensoversigt fra KORA (Mehlbye m.fl., 2016) peger på, at tidlig forebyggelse er mest effektiv, når indsatsen indeholder forældreinddragelse samt et mål om en styrket forældrerolle. Forældreinddragelse bevirker, at kriminalpræventive indsatser implementeres bedre, da forældrene opnår en ansvars- og ejerskabsfølelse for løsningerne. Flere undersøgelser peger således også på, at effekten af forældreinddragelse styrkes ved en kombination med andre tiltag, fx forældretræning.

I det følgende sætter vi fokus på to konkrete eksempler: Forældrenetværksgrupper og forældrerådslagning – to metoder rettet mod grupperinger af unge med risikoadfærd, som indebærer selektiv og sekundær (evt. tertiær) forebyggelsesindsats (se Greve m.fl., 2012: 12-13).

Forældrenetværksgrupper er målrettet forældre til unge i alderen 13-17 år, der indgår i grupperinger med risikoadfærd. Forældrenetværksgrupper dannes, når en professionel, oftest en SSP-medarbejder, bliver opmærksom på en ungegruppe og dens adfærd. Derefter tager den professionelle kontakt til de unges forældre med henblik på etablering af en forældrenetværksgruppe. Selve møderne er struktureret med en dynamisk dagsorden og opdelt i to dele. I den første del af mødet snakker forældrene i runder om emner, de finder relevante for dem og deres børn. Anden del af mødet er handlingsorienteret. Med dette menes, at forældrene når til enighed om løsninger på deres fælles problemstilling. Afslutningsvis vil den professionelle præsentere sine overvejelser ud fra et vidensbaseret og fagligt perspektiv.

Formålet med metoden er, at forældrene gennem deltagelse i gruppen erkender, at de har ansvaret for deres børn og deres adfærd, hvorved forældrerollen styrkes. Derved skabes en mere forstående, støttende og kommunikerende relation mellem forældrene og den unge, som kan medføre en reduktion af risikoadfærd hos de unge. En forældrenetværksgruppe består af minimum fire forældre som deltager i møder på 2-3 timers varighed, så længe behovet er der – fx med en måneds mellemrum. Alle mødedeltagere har tavshedspligt, og der er hverken notatpligt eller referatskrivning (se Mehlbye m.fl., 2016: 51-57).

Forældrerådslagningsmetoden er inspireret af tankegangen bag og erfaringerne med familierådslagning. Lighederne mellem de to rådslagningsmetoder er bl.a., at de begge aktivt involverer forældrene; at der arbejdes ud fra et tydeligt forældreansvar; samt at metoden baseres på en struktureret beslutningsmodel. Forskellen er, at familierådslagning inddrager barnet, forældrene og evt. det øvrige netværk, mens forældrerådslagning omfatter forældrene til de unge i grupperingen. Forældrerådslagning består af tre faser.

Første fase er forberedende. En initiativtager undersøger forældrenes interesse for et møde, og hvis der er tilstrækkeligt interesse fra forældrene, ansættes en uafhængig, ekstern "samordner". Samordneren overtager herfra ansvaret for faciliteringen af processen og kontakten til forældrene.

Anden fase er rådslagningsmødet. Mødet indledes med en eller flere informatører, som informerer forældrene om de hændelser og iagttagelser, der ligger til grund for bekymringen. Herefter formuleres nogle spørgsmål, som danner grundlag for forældregruppens drøftelse og formulering af en handleplan. Afslutningsvis godkendes handleplanen af samtlige forældre og relevante fagpersoner.

Tredje og sidste fase er opfølgningsfasen. Den indebærer både realisering af handleplanen samt mindst ét opfølgende rådslagningsmøde. Forløbet kan vare mellem én måned og et års tid (se Greve, 2014: 79-95).

Der er mange ligheder mellem de to beskrevne metoder. Begge metoder er baseret på ønsket om empowerment og peer-to-peer-inddragelse af forældrene til en gruppering af unge med risikoadfærd. Forælderådslagning er dog procesmæssigt mere stramt struktureret end forældrenetværksgrupper.

Kommunal implementering af metoderne

Begge metoder har lovgivningsgrundlag i servicelovens § 11, stk. 3 omhandlende familieorienteret rådgivning. Desuden er begge metoder i praksis blevet implementeret i en kommunal sammenhæng som reaktion på konkrete episoder og bekymringer.

Furesø Kommune har benyttet forældrenetværksgrupper som forebyggende metode siden 2004 og gennemført 15 forløb. Konkret har der været tale om følgende problematikker: Udeblivelse fra skole, hashforbrug, færdsel i byens butikcentre m.m. sent eller om natten samt småkriminalitet. Nøglepersonerne vurderer, at det er vigtigt at kommunikere til forældrene, at netværksgruppen ikke er en del af det offentlige sociale system, og at alle har gensidig tavsheds- og fortrolighedspligt. Ved implementering er det essentielt at have personale med erfaring og kompetencer i forhold til de unges problematikker samt ledelse af samtalegrupper, der involverer vanskelige emner. Implementeringen forudsætter ikke et større økonomisk ressourceforbrug, da det, der skal dækkes, primært er lokaler og honorering af en erfaren procesleder, fx tre timer om måneden i gennemsnit, samt evt. kompetenceudvikling.

Vejen Kommune har benyttet forælderådslagning som kriminalpræventiv metode siden 2011. Kommunen har foreløbig afsluttet fem rådslagningsforløb med generelt positive resultater. Arbejdet med metoden er forankret i Ungekontakten, som er en del af Vejen Ungdomsskole. En ungdomskonsulent har ageret tovholder for forælderådslagningerne, mens ledelsesansvaret er placeret hos ungdomsskolens leder. Rådslagningsforløbene udføres ud fra en eksplicit drejebog for at sikre ensartethed. Det er den samme tovholder og samordner, som har været involveret i de forskellige forløb.

I større kommuner, kan der være behov for en udbygget kvalitetssikringsfunktion, når flere personer involveres. Ressourceforbruget knytter sig primært til honorering af samordner samt overtidsbetaling til tovholderen. Kommunen estimerer et tidsforbrug på 60-70 timer per rådslagningsforløb. Udover dette kan der være en udgift til kompetenceudvikling af de involverede ansatte i implementeringsfasen.

Viden om metodens virkninger

Der er endnu ikke foretaget en egentlig effektevaluering af forældrenetværksgrupper. Mehlbye m.fl. (2016) giver dog et overblik over de resultater, der er gjort med metoden i særligt Furesø Kommune. Blandt de positive effekter, kommunen selv oplever, er, at forældrenetværket kan medvirke til skabelsen af et fælles regelsæt, som bl.a. kan omfatte "hjemmetider" for de unge. Dette resulterer i, at forældrene opnår fælles kontrol over gruppen af unge, hvorved de unges risikoadfærd mindskes. Desuden oplever forældrene,

at deres rolle som forældre styrkes, hvilket i højere grad gør dem i stand til at stille krav til deres barn, samt medvirker til et lavere konfliktniveau i hjemmet. Det er dog essentielt, at forældrene kender deres muligheder og begrænsninger, for derved at kunne handle på de løsninger, som besluttet.

Vejlen Kommune har gennemført en intern interviewbaseret evaluering af kommunens første rådslagningsforløb, som viser, at alle involverede aktører vurderer resultaterne af metoden positivt (Faureholm, 2011). Desuden foreligger der en svensk evaluering af metoden baseret på seks rådslagningsforløb i Botkyrka Kommune (Hagman og Nyberg, 2005), som konkluderer, at metoden har positive effekter. Ydermere er evalueringer af familierådslagningsmetoden af indirekte relevans grundet de store metodiske ligheder mellem familie- og forælderådslagning. I Socialstyrelsens vidensportal, findes der beskrivelser af metode, effekt og implementering vedrørende familierådslagning.

Litteratur

Faureholm, J. (2011): "Forælderådslagning – når forældre selv lægger planer til gavn for de unge", Vejen: Ungekontakten, Vejen Kommune.

Greve, M. (2014): "Forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge – en metode- og implementeringsguide", Odense: Socialstyrelsen, JYFE og CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling (nu DEFACTUM).
<https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/forebyggelse-af-kriminalitet-blandt-born-og-unge-en-metode-og-implementeringsguide>

Greve, M., S. Møller og L. Søbjerg (2012): "Forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge – en videns og erfaringsopsamling", Odense: Socialstyrelsen og CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling (nu DEFACTUM).
<http://www.defactum.dk/publikationer/ShowPublication?publicationId=3&pageId=309986>

Hagman, J. og E. Nyberg (2005): "Mer Magt åt folket?! En utvärdering av föräldrarrådslag i Botkyrka kommun", Stockholm: FoU Södertörn.
<http://fou-sodertorn.se/wp-content/uploads/2016/09/Rapport-nr-48.pdf>

Mehlbye, J., N. Berger, U. Hjelm og O. Rieper (2016): "Forældre- og ungeinddragende tiltag til forebyggelse af ungdomskriminalitet", København: KORA.
<http://www.dkr.dk/materialer/ungdomskriminalitet/foraeldre-og-ungeinddragende-tiltag-rapport/>

Socialstyrelsens vidensportal på det sociale område
<https://vidensportal.dk/temaer/styring-og-sagsbehandling/indsatser/familieradslagning>

Praktik- og uddannelsesstøtte

Metodebeskrivelse

Der er gjort positive erfaringer med forebyggelsesvirkningen af målrettet støtte til praktik og eventuelt uddannelse i en række sammenhænge. Tilbuddet "Spydspidsen" i Københavns Kommune er et centralt eksempel på dette. Spydspidsen blev etableret som projekt i år 2000, og blev gjort permanent i 2004.

Spydspidsen er en specialiseret socialfaglig foranstaltning, som indebærer praktik- og uddannelsesstøtte til unge i alderen 15-17 år, der samtidig er visiteret til en kontaktperson i henhold til serviceloven. Ydermere inddrages den unges netværk aktivt i indsatsen. Formålet med metoden er at støtte den unge i at opnå en meningsfuld dagligdag, bedre social inklusion samt afklaring af fremtidig beskæftigelse og uddannelse.

Der er en klar arbejdsdeling mellem kontaktpersonen og Spydspidsens ungekonsulenter. Kontaktpersonen varetager de praktiske opgaver og relationsarbejdet med den unge, mens Spydspidsen står for etablering af praktik og støtte til praktikforløbet. Hver ung har tilknyttet både en primær og sekundær ungekonsulent i Spydspidsen i forbindelse med sin indskrivning. Mange af de unge har op til indskrivning i Spydspidsen begået kriminalitet og har evt. et forbrug af rusmidler. Spydspidsen kan således karakteriseres som en tertiær og indikeret forebyggelsesindsats (se Greve m.fl., 2012: 12-13).

Konkret tilbydes de unge hjælp til etablering og støtte i et praktikforløb hos en virksomhed samt efter behov et individuelt 9.-10. klasses undervisningsforløb i udvalgte fag. Den unge matches individuelt med virksomheden baseret på den unges ønsker. Dette medvirker erfaringsmæssigt til øget motivation.

Praktikken er maksimalt på 25 timer ugentligt. Den unge får udbetalt en månedlig godtgørelse på op til 5.500 kr. afhængigt af antallet af timer i praktik. Desuden udfører Spydspidsen opfølgninger hos praktikvirksomheden minimum månedligt og i øvrigt efter behov. De unge kan være indskrevet i Spydspidsen i op til et år. Gennemsnitligt er de unge indskrevet i ni måneder.

På årsbasis er 90-120 unge indskrevet i Spydspidsen, og der etableres op til 200 praktik-aftaler årligt. Spydspidsen samarbejder med et netværk på ca. 500 virksomheder. Den unge kan i løbet af sin indskrivning prøve én eller flere forskellige praktikforløb.

Målet er, at den unge indgår i et fagligt og socialt fælleskab og derigennem udvikler sig. Eventuel sideløbende undervisning tilpasses den enkelte unge, herunder praktikforløbet, og udføres af lærere fra ungdomsskolen. Undervisning kan tilbydes til op til 12 unge ad gangen fordelt på to hold.

Kommunal implementering af metoden

Den praktikstøtte, som tilbydes hos Spydspidsen, har lovgivningsgrundlag i servicelovens § 52, stk. 3, nr. 6 og 8 (visitering af kontaktperson og praktikgodtgørelse). Organisatorisk er tilbuddet placeret under Center for Forebyggelse og Rådgivning under Københavns kommunes socialforvaltning. Spydspidsen har en daglig leder, mens centerchefen er ledelsesansvarlig for den overordnede udvikling af tilbuddet. Kontaktpersonen skal visiteres fra børnefamilieenhederne.

Hvad angår undervisning og afgangseksaminer, er det ungdomsskolen som har ansvaret. Noglepersoner fra Spydspidsen vurderer, at hvis integriteten metodisk og fagligt sikres, vil metoden fleksibelt kunne tilpasses de lokale forhold i fx en mindre kommune med en anderledes sammensat ungegruppe (eller evt. et samarbejde mellem to nabokommuner).

Ungekonsulenterne skal have en relevant socialfaglig eller pædagogisk uddannelse. Desuden forudsætter en implementering, at ungekonsulenterne har mulighed for i betydeligt omfang at fokusere på denne indsats, da muligheden for succes med indsatsen mindskes, hvis der blot er tale om én blandt mange andre opgaver. Ydermere forudsætter en implementering en tilpasset tværforvaltningsindsats, som yder opbakning til og udvikler en fælles forståelse af indsatsen.

Kvaliteten i tilbuddet sikres via resultatdokumentation og tilbagevendende selvevalueringer. Ressourceforbruget for en indsats som Spydspidsen er 4,7 mio. årligt, hvilket svarer til gennemsnitligt ca. 45.000 kr. per ung.

Viden om metodens virkninger

Spydspidsen blev etableret som permanent tilbud på baggrund af en kvantitativ og kvalitativ evalueringsundersøgelse gennemført af Center for Forskning i Socialt Arbejde ved Professionshøjskolen Metropol. Undersøgelsen fandt overvejende positive resultater i forhold til de unge (Sørensen, 2003).

I 2013 evaluerede Rambøll Management Spydspidsens arbejde i en intern rapport. Her fremgik det bl.a., at 94% af de unge, som havde begået kriminalitet op til indskrivningen, holdt sig fri af kriminalitet undervejs i deres forløb i Spydspidsen. Ligeledes var det kun 8% af alle de indskrevne unge, som i en opfølgingsperiode efter udskrivning havde begået ny kriminalitet. 71% af de unge havde fået en 9. klasses afgangseksamen i udvalgte fag under deres indskrivning. 59% af de unge, der indskrives med et misbrug, havde enten mindsket forbruget eller var kommet helt ud af misbruget ved udskrivningen. 46% af de unge, som havde været i et forløb hos Spydspidsen, var kommet videre i beskæftigelse eller uddannelse umiddelbart efter forløbets afslutning.

Det er afslutningsvis værd at bemærke, at evalueringer af beslægtede indsatser med fokus på praktikstøtte til udsatte børn og unge har fundet positive effekter af disse indsatser. Se fx evalueringer af High:five (Rambøll Management, 2012) og JUMP (Greve & Knudsen, 2010).

Litteratur

Greve, M. (2014): "Forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge – en metode- og implementeringsguide", Odense: Socialstyrelsen, JYFE og CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling (nu DEFACTUM).
<https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/forebyggelse-af-kriminalitet-blandt-born-og-unge-en-metode-og-implementeringsguide>

Greve, M. og E. Knudsen (2010): "Projekt JUMP: Organisering, erfaringer og resultater. En interviewbaseret evalueringsundersøgelse", Aarhus: CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling (nu DEFACTUM).

<http://defactum.dk/publikationer/showPublication?publicationId=7&pageId=309986>

Greve, M., S. Møller og L. Søbjerg (2012): "Forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge – en videns og erfaringsopsamling", Odense: Socialstyrelsen og CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling (nu DEFACTUM).

<http://www.defactum.dk/publikationer/ShowPublication?publicationId=3&pageId=309986>

Rambøll Management (2012): "Evaluering af projekt High:five", København: Rambøll Management.

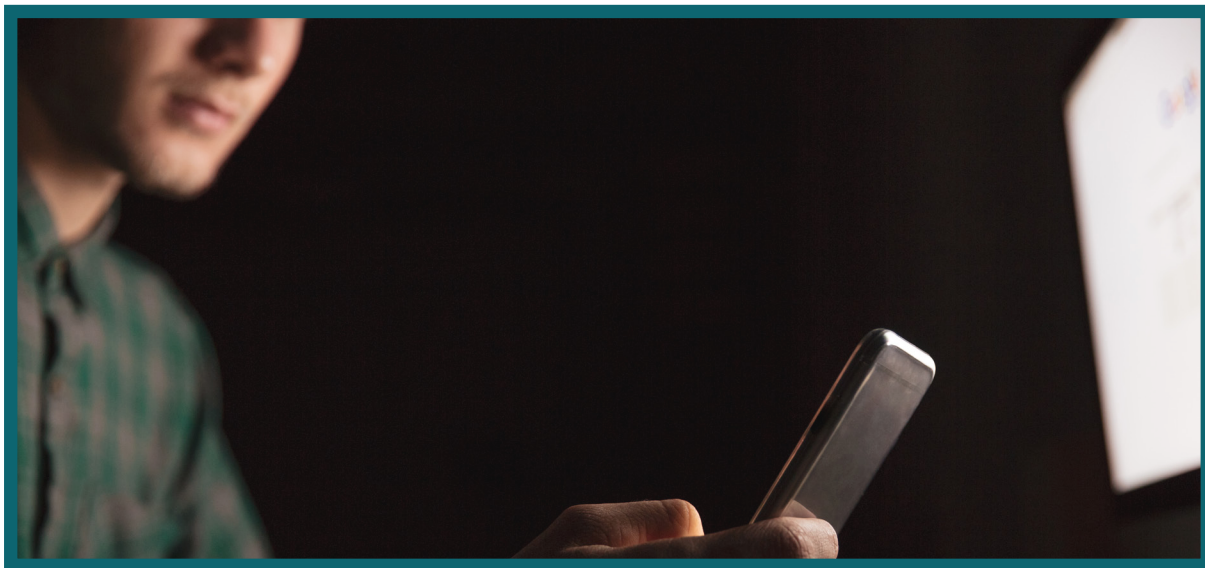
<http://star.dk/upload/SFR/Files/Publikationer/2012/Evaluering-HighFive.pdf>

Spydspidsens hjemmeside

<http://spydspidsen.kk.dk/>

Sørensen, T. (2003): "Når de udsatte bli'r ansatte – en evaluering af Spydspidsens indslusning af særligt udsatte unge på arbejdsmarkedet", Frederiksberg: Center for Forskning i Socialt Arbejde, Den Sociale Højskole.

Forebyggelse af digital risikoadfærd

Metodebeskrivelse

I takt med den teknologiske udvikling såvel som med ændringer i børn og unges adfærdsmønstre er der kommet øget fokus på forebyggelse af målgruppens digitale risikoadfærd. Det metodebaserede forebyggelsesarbejde på området er endnu i en tidlig udviklingsfase. I dette afsnit beskriver vi dog to eksempler på, hvordan emnet er sat på dagsordenen i danske kommuner. Begge metoder udgør primære og universelle forebyggelsesindsatser (se Greve m.fl., 2012: 12-13).

"Det Digitale Ungekorps" i Gentofte er baseret på en peer-to-peer-logik, og består aktuelt af 25 unge fra 1.g-klasser på tre forskellige gymnasier. Peer-to-peer-logikken bygger på, at formidling af informationer og erfaringer bedst modtages og har den største effekt, når den sker mellem ligestillede. Alle unge i korpset er uddannet på et todages kursus og har været gennem en refleksionsstøttende proces. Målet med uddannelsen er, at de unge kan forene og formidle viden om brug af de sociale medier, og om hvordan disse fungerer. Derudover bliver de unge rustet til at undervise i et peer-to-peer-format og udarbejde deres eget program til de efterfølgende workshops. Efter uddannelsen tager Det Digitale Ungekorps rundt til samtlige af kommunens folkeskoler og afvikler workshops på 8. klassetrin på tværs af årgangen.

Selve workshoppen varer to timer, og den enkelte workshop tilpasses den enkelte klasse. Inden workshoppen tilsendes klassen opgaver, som skal løses, og som workshoppen tager udgangspunkt i. En workshop består af oplæg, opgaver med elevinddragelse, debat og dialog om dannelse, trivsel og adfærd på de sociale medier. I nogle tilfælde kan klassens lærer blive bedt om at forlade lokalet for at tilgodese ung-til-ung-metoden. I enkelte tilfælde kan et opfølgende besøg være aktuelt på baggrund af problematikker med behov for opfølgning. Formålet med workshop-delen er at skabe en øget bevidsthed, dialog og refleksion over egen og andres digitale adfærd. Det anbefales desuden, at læreren efterfølgende evaluerer med eleverne for at fastholde refleksionerne, og for i samarbejde med eleverne at udarbejde digitale regler, som indføres i klassen. Kommunen vurderer generelt, at det digitale ungekors bør betragtes som et supplement til andre forebyggelsestiltag rettet mod digital dannelse og risikoadfærd.

Kommunen har afprøvet at foretage formålinger i klasserne inden ungekorpsets besøg ved brug af "det digitale kompetencehjul".¹ Testen omfatter 59 spørgsmål, der måler på følgende: håndtering af identitet, jura, aktiv deltagelse, social bevidsthed og valg af medie. Testen er blevet gentaget efter ungekorpset har afholdt workshop i klassen. Gentofte har i den forbindelse valgt at betale for at få justeret "det digitale kompetencehjul", så det

passer til målgruppen i 8. klasse. Der har dog ikke været tilfredshed med instrumentet som basis for en evaluering af de deltagende elevers udbytte, og det benyttes derfor ikke længere.

Vores andet eksempel, "Dit Liv på Nettet", er et undervisningsmateriale udviklet i et samarbejde mellem Aalborg Kommune og Center for Digital Pædagogik. Materialet er målrettet folkeskolernes 2./3., 4., 6. og 8. klassetrin, samt forældrene til børn i 2.-4. klasse. Materialet består af Prezi præsentationer samt tilhørende manuskripter til læreren. Det anbefales, at det er en enkelt eller nogle få centrale personer på skolen, der gennemgår materialet med de enkelte klasser. Denne person kan med fordel være skolens SSP-lærer eller tilsvarende. Desuden skal Dit Liv på Nettet betragtes som en minimumsindsats. Det anbefales, at man supplerer materialet med andre materialer om digital dannelse, for eksempel materialer fra Red Barnet.² Man kan desuden med fordel afholde temadage om emnet på skolerne. Præsentationerne til de forskellige klassetrin indeholder forskellige emner, som betragtes som relevante tematikker for årgangen. Tematikkerne inkluderer følgende: Symboler og ikoner, Mobil hele tiden, Privatliv, Apps & sociale medier, Billeder og videoer, Misforståelser, Digitale fodspor, Sprog og digital mobning, Likes & FOMO, Anonymitet og deling samt Fællesskaber & stress. Præsentationerne består af information, øvelser og dialog. Formålet med undervisningen er at sætte eleverne i stand til at handle hensigtsmæssigt på de udfordringer og problematikker, som de sociale medier kan skabe.

Kommunal implementering af metoderne

Det Digitale Ungekorps er udviklet af Gentofte Kommune og oprettet primo 2017. Inden uge 42 var der afviklet minimum én workshop i alle 8. klasser på kommunens folkeskoler. Organisatorisk er ungekorpsset forankret med to projektledere i forvaltningen, samt fire tovholdere fordelt på de tre gymnasier i kommunen. Hvert ungekorps har ansvaret for at afholde workshops på 4-5 af kommunens folke- og ungdomsskoler. Det har ikke været muligt at få en opgørelse over ressourceforbruget til udvikling og drift fra kommunen inden redaktionens slutning.

Som beskrevet ovenfor er Dit Liv på Nettet udviklet i et samarbejde mellem Aalborg Kommune og Center for Digital Pædagogik. Skoleforvaltningen i Aalborg Kommune har besluttet, at materialet er et minimum i undervisningen i digital uddannelse på kommunens skoler. Ressourceforbruget ved en indsats som denne består af køb af materialet, samt en kursusdag for lærerne. Udviklerne af materialet betragter kursusdagen som en stor fordel i forhold til det videre arbejde med materialet. Desuden er der mulighed for at inddrage lokalt materiale og derved tilpasse materialet til lokale forhold. Forankringen kan både ske i SSP eller hos skolen selv, og vil typisk kræve udpegning af 1-2 tovholdere. Materialet er løbende blevet justeret på basis af erfaringerne. Justeringerne indebærer nye konkrete eksempler samt justeringer i materialet til forældrene med større fokus på deres vigtige rolle i forhold til børns digitale dannelse. Desuden er materialet til 2./3. klasse tilpasset i mere alderssvarende retning. Ressourceforbruget dækker over udviklingen af materialet i samarbejde med Center for Digital Pædagogik, dette har kostet 117.700 kr. Desuden skal der sættes ressourcer af til en tværgående tovholder i forhold til den løbende brug af materialet – her vil det eksakte tidsforbrug afhænge af hvilken forankringsmodel, man vælger. Andre kommuner kan købe adgang til materialet samt en introduktionsdag for relevant personale, prisen for dette er ca. 30-35.000 kr.

Viden om metodernes virkninger

Der foreligger generelt kun begrænset evalueringsviden om metodisk forebyggelse af digital risikoadfærd, da det er et forholdsvis nyt og særdeles dynamisk område.

Der er således endnu begrænset viden om såvel effekter som overførbare af ung-til-ung-metoder. Der er dog gennemført enkelte evalueringer på området, og her er konklusionerne, at peer-to-peer-formidling i konkrete tilfælde modtages bedre, da den kan opleves mere tidsvarende, eftersom både formidler og modtager har emnet tæt inde på livet (Høgle-Hazelton, 2003). Undersøgelser påviser, at unge kan finde det

vanskeligt at tale med lærere eller andre voksne om følsomme emner. Derfor findes der et potentiale i at formidle viden om disse emner via ung-til-ung-metoden. Da de unge betragtes som ligestillede og ofte har en beslægtet erfaringshorisont og livsverden, betragtes formidlingen som mere troværdig, når den formidles fra en ung til andre unge. Det konkluderes, at denne metode er særligt relevant for målgruppen i 7.-8. klasse. Metoden kan desuden bidrage til at styrke målgruppens handlekompetencer (Komiteen for Sundhedsoplysning, 2007). Det pointeres dog, at det er vigtigt at anvende standarder og gennemarbejdede programmer for at opnå effekt ved brug af metoden. Derudover påpeges det, at en af udfordringerne ved brug af metoden er, at man ofte vælger at betragte unge som en homogen gruppe, alene med reference til deres alder. Dette er ofte ikke berettiget, og man bør derfor overveje, hvilke unge der skal formidle den pågældende viden, samt hvem modtagerne er (Høgle-Hazelton, 2003). Tovholderen på Det Digitale Ungekorps påpeger, at effektmåling af indsatsen har været vanskeliggjort, da den har været tilbudt til alle interesserede i kommunen. Det har derfor indtil videre ikke været muligt at arbejde med indsats- og kontrolgrupper.

Dit Liv på nettet trækker især på den forholdsvis solide generelle evidens vedrørende indsats med fokus på social pejling og flertalsmisforståelser. Grundlæggende vedrører begrebet flertalsmisforståelser forestillinger om andres adfærd og forventninger, som ofte er præget af sociale overdrivelser. Mange mennesker er af den opfattelse, at andre er mere risikovillige, end de reelt er. De forsøger derfor at leve op til dette, fordi det er deres opfattelse af normen. Omfanget af flertalsmisforståelser og social pejling blev i perioden 2001-2004 testet blandt unge i alderen 11-24 år i "Ringstedforsøget". Forsøget viste, at særligt fokus på social pejling har en mere positiv effekt end fokus på viden og holdning hos børn og unge. I forsøget kunne man se, at unge på 5.-6. årgang udviklede væsentligt mindre risikoadfærd, efter de i et undervisningsforløb var blevet konfronteret med deres egne sociale overdrivelser og fik lov at diskutere årsagerne til disse (Balvig, m.fl., 2005). Forsøget er siden blevet gentaget i udvidet form i Aarhus Kommune med lignende resultater (Børn og Unge, Aarhus Kommune, 2011). Grundet dynamikken inden for feltet digital adfærd eksisterer der dog ingen studier, der specifikt behandler området med fokus på flertalsmisforståelser m.m.

Noter

¹ Den generelle version kan ses her: <https://digitalekompetencer.dk>

² Se <https://redbarnet.dk/skole/sikkerchat/>

Litteratur

Balvig F., L. Holmberg, & A. Sørensen (2005): "Ringstedforsøget – Livstil og forebyggelse i lokalsamfundet", Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Børn og Unge, Aarhus Kommune (2011): "Aarhus Eksperimentet – Social pejling og social kapital. –SSP, Pædagogik og Integration", Børn og Unge Aarhus Kommune, TrygFonden

<http://www.aarhus.dk/~media/Dokumenter/MBU/VI/SSP-DTO/AaExp/Resultater-AarhusEksperimentet.ashx>

Det digitale kompetencehjul

<https://digitalekompetencer.dk>

Dit Liv på Nettet (ikke offentligt tilgængeligt)

<http://cfdp.dk/dit-liv-paa-nettet/>

Greve, M., S. Møller og L. Søbjerg (2012): "Forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge – en videns og erfaringsopsamling", Odense: Socialstyrelsen og CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling (nu DEFACTUM).

<http://www.defactum.dk/publikationer/ShowPublication?publicationId=3&pageId=309986>

Høgle-Hazelton, B. (2003): "Ung-til-Ung som forebyggende metode inden for feltet forebyggelse af alkohol- og stofmisbrug", Sundhedsstyrelsen, Roskilde Universitetscenter.

Komiteen for Sundhedsoplysning (2007): "Evaluerende af Ung Dialog 2007 – virkninger og metode", Komiteen for Sundhedsoplysning.

Tværfaglig forebyggelsesuddannelse

Metodebeskrivelse

Tværfagligt udviklet og koordineret forebyggelsesindsats har fået stigende bevågenhed de senere år. "Hvem styrer orkesteret?" (HSO) er et tværfagligt uddannelsesforløb for fagprofessionelle, som har tilknytning til folkeskolen eller på anden måde indgår i børnenes dagligdag – også fx politifolk med opgaver i forbindelse med forebyggelse af ungdomskriminalitet. Den forebyggelsesmæssige målgruppe er folkeskoleelever, som er i risiko for at fravælge skolen og klassens fælleskab, normer og værdier. Målet med uddannelsen er at skabe en fælles platform af begreber, teorier og værktøjer, som kan forankres i den kommunale praksis og derved skabe forandring, støtte og vejledning for udsatte børn og unge. Uddannelsen er inddelt i fire moduler og forløber over 17 undervisningsdage med fx 30 deltagere pr. forløb. I Vejle Kommune har alle medarbejdere fra en skole i flere tilfælde gennemført uddannelsen, og HSO kan derved muliggøre en universel og primær forebyggelsesindsats (se Greve m.fl., 2012: 12-13).

Modul 1 har temaet forebyggelse, og forløber over tre undervisningsdage. På modulet undervises der i indsatsen på SSP-området, hvor der inddrages eksempler samt muligheder og arbejdsmetoder i arbejdet. Der er desuden fokus på det tværfaglige samarbejde og fordelene ved dette. Anden del af modulet omhandler teorien om situationel handling og forebyggelse. Per-Olof Wikström, professor i kriminologi ved University of Cambridge, har udviklet teorien, som kombinerer forskellige elementer fra kriminologien samt social- og adfærdsvidenskaberne. Formålet med teorien er at skabe en handlingsindsats, der tager højde for kompleksiteten i forholdet mellem kriminalitet og årsagerne til den. Tredje del af modulet omhandler betydningen af selvkontrol med fokus på den nyeste forskning på området samt empirisk afprøvede øvelser og metoder, hvormed man kan arbejde med børns selvkontrol.

Modul 2 har temaet kognitive metoder og forløber over seks undervisningsdage, fordelt på tre gange to dage. På dette modul undervises der bl.a. i den kognitive grundmodel og den kognitive personlighedsmodel. Den kognitive grundmodel illustrerer, hvordan tanker, følelser, kropslige fornemmelser og adfærd gensidigt påvirker hinanden. Den kognitive personlighedsmodel skaber struktur og mulighed for at forstå egne og andres psykologiske grundantagelser om livet og verden. Formålet med dette modul er at styrke bevidstheden om det psykologiske ståsted som en forudsætning for autentisk spejling og anerkendelse af andres ydre og indre virkelighed og vilkår. Ydermere omfatter modulet øvelser i mindfulness.

Modul 3 har temaet VækstModellen og positionering. Modulet forløber ligeledes over seks undervisningsdage, fordelt på tre gange to dage. VækstModellen er en dialogmodel, der

skaber rammerne for udfordrende samtaler. Ved brug af modellen er alle deltagere aktive i dialogen. Det er en handlingsorienteret model og alt visualiseres gennem dialogen. Positionering er ligeledes en dialogmodel, der sigter mod en forståelse af de positioner, som dialogpartnere tager og giver.

Modul 4 handler om at overføre teori til praksis, og kan betragtes som en eksamen. Modulet forløber over to dage. Deltagerne på uddannelsen modtager en case med en udfordring, som de skal løse i fællesskab. Problemstillingen vil kræve tværfaglig handling. Deltagerne inddeles i grupper og får 30 minutters forberedelse. Det er et krav, at løsningen skal indeholde elementer fra alle de forrige moduler samt viden om, hvordan elementerne derfra benyttes i praksis.

Kommunal implementering af metoden

Vejle Kommune har udviklet uddannelsen og på nuværende tidspunkt har i alt 380 ansatte på tværs af fagområder i kommunen gennemført uddannelsen. 140 af disse er fra folkeskoler, hvor alle ansatte har gennemført uddannelsen. Uddannelsen af fagpersoner er forankret hos SSP Vejle, og har indtil nu været gratis at deltage i. Finansieringen har været hentet fra bl.a. puljemidler og eksisterende bevillinger. Der vil dog fremadrettet blive indført en deltagerbetaling fra arbejdspladserne på 23.333 kr. pr. medarbejder. Desuden er der mulighed for lederuddannelse med eller uden studietur til Cambridge. Prisen for denne er estimeret til henholdsvis 31.240 kr. og 23.333 kr. I priserne er der inkluderet udgifter til materialer, og de er beregnet med udgangspunkt i 30 deltagere pr. forløb. Ressourcemæssigt har arbejdet med udvikling og implementering af uddannelsesforløbet ca. omfattet, hvad der svarer til en deltidsstilling i udviklingsperioden. Vejle Kommune påpeger i den forbindelse, at både udvikling og implementering har været drevet af stor ildsjæleenergi. Denne passion ses som en vigtig faktor i processen. Der trækkes på eksterne, honorerede undervisere i forbindelse med Modul 1, 2 og 3. Da undervisningen primært placeres i kommunens egne lokaler, udgør dette ikke en væsentlig udgift.

Uddannelsen har bevirket, at alle SSP-møder samt mange af kommunens øvrige tværfaglige møder omhandlende udsatte børn og unge nu afholdes efter principperne i HSO. Vejle Kommune har evalueret implementeringserfaringerne efter afslutningen af første uddannelsesforløb. Evalueringen peger på, at alle deltagende betragter det som positivt at lederne observerede eksamen. Desuden har det været en fordel, at lederne var på studietur til Cambridge før uddannelsen. Denne tur har været med til at understøtte lederens rolle i implementering og praktisk anvendelse. Ydermere oplever deltagere, at de gennem uddannelsen har fået viden og værktøjer, der hjælper dem til at være mere konstruktive og målrettede i deres arbejde. De oplever desuden at have fået fælles sprog, tilgang og metoder, hvilket styrker der tværfaglige arbejde med større fagligt fokus og struktureret samarbejde (VIFIN, 2015).

Viden om metodens virkninger

Der er endnu ikke foretaget en egentlig effektevaluering af HSO, men der arbejdes aktuelt på igangsætning af effektevaluering i løbet af 2018-2019. Til gengæld kan der henvises til, at HSO i vidt omfang er opbygget af evidensbaserede "byggesten".

Den teoretiske ramme hentes i Wikströms situationelle handlingsteori, som er udviklet på baggrund af studiet PADS+ (Peterborough Adolescent and Young Adult Development Study). PADS+ er et løbende 12-årigt studie, som begyndte i 2002. Målet med studiet er at opnå en bedre forståelse af situationel indflydelse på unge menneskers udvikling og adfærd. Studiet omfatter mere end 2.000 unge og deres familier. Med udgangspunkt i studiet konkluderes det, at de faktorer, som har indflydelse på, hvorvidt man begår kriminalitet, er moral og dannelse, selvkontrol og eksponering for kriminogene miljøer.¹ Teorien skal forstås således, at hvis en persons moralske filter medvirker, at en kriminel handling er en mulighed, afhænger det af personens selvkontrol, hvorvidt en kriminel handling bliver aktuel eller ej. Dermed kan en persons moral og selvkontrol ligeledes medvirke, at en kriminel handling ikke anses som en mulighed. Niveauet af moral og selvkontrol er relateret til barnets forhold til familie og skole.

Med udgangspunkt i situationel handlingsteori, omhandler en del af uddannelsen styrkelse af selvkontrol, hvilket er essentielt i forhold til, hvorvidt kriminalitet er en mulig handling eller ej for det enkelte barn. The Campbell Collaboration har i 2010 offentliggjort en forskningsoversigt over de bedste tilgængelige studier, der undersøger effekten af selvkontrollprogrammer til yngre børn.² Denne konkluderer, at børnene opnår en øget selvkontrol samt antisocial og kriminel adfærd mindskes. Kort sagt viser forskningsoversigten, at programmer, der sigter at træne og øge børn selvkontrol, har en positiv effekt. Desuden anbefales det på baggrund af resultaterne, at man satser på en forebyggelsesstrategi med fokus på selvkontrol (Piquero m.fl., 2010). Også i evalueringer af skolebaserede indsatser over for lav selvkontrol, viser størstedelen af studierne en positiv eller begrænset positiv effekt. De indsatser, der har størst positiv effekt involverer alle både forældre og skole (Oxford Research, 2013).

Den del af uddannelsen, som omhandler kognitive metoder, har afsæt i psykologien og baseres på kognitiv terapi. Kognitiv terapi gjorde sit indtog i Danmark i 1990'erne, og betragtes i dag som en evidensbaseret terapeutisk retning. Der eksisterer en omfangsrig empirisk forskning, som konkluderer, at behandlingsformen er virkningsfuld i forhold til flere forskellige udfordringer. I særdeleshed tænkes der på udfordringer omhandlende tænkning, forestillinger, fantasier og erindringer, som er sindets grundlag, og som derved påvirker adfærd. Tænkning og adfærd hænger sammen med følelser og påvirker derved ligeledes de psykiske udfordringer, som opstår.³ Der foreligger evidens for, at kognitiv adfærdsterapi kan have positiv effekt på børn med lav selvkontrol (Oxford Research, 2013). En systematisk litteraturgennemgang foretaget af The Campbell Collaboration viser desuden at chancen for succes, forstået som intet recidiv, var halvanden gang højere hos interventionsgrupperne end hos kontrolgrupperne (Lipsey m.fl., 2007).

Noter

¹ Se http://www.pads.ac.uk/pages/research/pads_conclusion.html

² Se <https://www.sfi.dk/nyt/nyheder/artikler/boern-skal-laere-selvkontrol/>

³ Se uddybning på www.midtfynspsykologhus.dk

Litteratur

Greve, M., S. Møller og L. Søbjerg (2012): "Forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge – en videns og erfaringsopsamling", Odense: Socialstyrelsen og CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling (nu DEFACTUM).

<http://www.defactum.dk/publikationer/ShowPublication?publicationId=3&pageId=309986>

Lipsey, M., N. Landenberger og S. Wilson (2007): "Effects of Cognitive-Behavioral Programs for Criminal Offenders", The Campbell Collaboration

https://www.campbellcollaboration.org/media/k2/attachments/1028_R.pdf

Oxford Research (2013) "Systematisk kortlægning af metoder der kan styrke børn og unges selvkontrol" Oxford Research og Det Kriminalpræventive Råd

<http://www.dkr.dk/media/8286/boern-og-unges-selvkontrol.pdf>

Piquero, A., W. Jennings, D. Farrington (2010): "Self-control interventions for children under age 10 for improving self-control and delinquency and problem behaviors", The Campbell Collaboration

https://www.campbellcollaboration.org/media/k2/attachments/Self_control_children_improvement_R.pdf

VIFIN (2015): "Hvem styrer orkestret – Evaluering af første uddannelsesforløb", VIFIN, Vejle Kommune (intern rapport)

Forebyggelse af rusmiddelbrug

Metodebeskrivelse

Børn og unges eksperimenter med og mulige misbrug af rusmidler er et centralt opmærksomhedspunkt i forebyggelsesarbejdet. I det følgende beskriver vi "Ro på Rusen" etableret i København Kommune i 2015 – et eksempel på metodebaseret forebyggelse i en dansk kommunal kontekst.

Formålet med indsatsen er "at give sårbare elever, der er udfordret af et for højt forbrug af rusmidler eller lider af psykiske problemer som lavt selvværd, ensomhed, angst og depression, støtte til at gennemføre deres uddannelse og komme ud af et eventuelt misbrug." Ro på Rusen er en udgående enhed med fokus på tidlig opsporing, lokale indsatser og eventuelt brobygning til yderligere behandling.¹ Indsatsen blev dannet med ønsket om at nå de unge, som ikke selv opsøger hjælp. Ro på Rusen stræber derfor efter at gøre det let og overskueligt at søge hjælp. Ro på Rusen er primært rettet mod erhvervs-, ungdoms- og produktionsskoler, men grundskoler kan også indgå. Ro på Rusens rådgivere samarbejder med skolernes ansatte om at tilbyde eleverne hjælp. Rådgiverne tilpasser indsatsen efter den enkelte skole og dennes behov. Den primære målgruppe er elever med et problematisk forbrug af rusmidler, som derved er frafaldstruede. Målgruppen inkluderer desuden unge med et eksperimenterende forbrug af rusmidler, hvor en tidlig indsats kan forebygge udvikling til et problematisk forbrug. For at hjælpe de unge bedst muligt, arbejder Ro på Rusen helhedsorienteret, og hvis det er muligt, inddrages forældre og andet netværk. Den sekundære målgruppe er lærere, vejledere og andet personale på skolerne, som gennem sparring og vejledning bliver bedre rustet til at opspore unge elever med rusmiddelproblematikker og til at håndtere disse udfordringer. Metodisk og teoretisk benyttes narrative, systemetiske, anerkendende og løsningsfokuserede tilgange, som også skaber fundamentet for, hvordan Ro på Rusen rådgiverne møder de unge. Ro på Rusen kan samlet karakteriseres som en sekundær og selektiv forebyggelsesindsats (Orbe, 2017; jf. Greve m.fl., 2012: 12-13).

Ro på Rusen tilbyder en stribe forskellige indsatser: Individuelle og anonyme rådgivningsforløb; gruppeforløb; socialfaglig rådgivning; kompetenceudvikling af personalet; udarbejdelse af rusmiddelpolitikker; og klassedialoger. Individuelle rådgivningsforløb tilbydes til elever, der enten selv er i et problematisk forbrug af rusmidler, eller som er bekymret for en ven på samme baggrund. De unge kan få op til ti samtaler med rådgiveren. For nogle unge er samtalerne tilstrækkeligt til at hjælpe dem videre, for andre kan det være et skridt mod en mere intensiv indsats. Gruppeforløb afholdes i samarbejde med en lærer eller vejleder på skolen for at sikre en helhedsorienteret tilgang. Grupperne giver de unge mulighed for at møde andre unge med lignende problematikker. Grupperne skaber et

fortroligt rum, hvor de unge ofte får oplevelsen af ikke at stå alene med problemet. Desuden opleves støtten og omsorgen i grupperne, som et vigtigt element i forandringsprocessen.

Formålet med gruppeforløbene er at skabe rum for refleksion samt at reducere forbruget hos de unge. Den socialfaglige rådgivning indebærer, at der hos Ro på Rusen er tilknyttet en socialrådgiver, som kan hjælpe de unge med at forstå de offentlige procedurer. Dette er ofte procedurer, som de unge ikke selv har overskuddet til at sætte sig ind i, herunder økonomi, boligsøgning osv. Desuden kan socialrådgiveren fungere som bisidder for den unge til møder med forvaltningen. Kompetenceudvikling af personale består af sparring og vejledning mellem skolernes ansatte og Ro på Rusen-rådgivere. Udover dette kan det også indeholde supervision, temamøder og kurser. Ro på Rusen kan ydermere understøtte udarbejdelsen af en rusmiddelpolitik gældende for den pågældende skole.

Formålet med en rusmiddelpolitik er at sætte rammerne for, hvordan personalet skal arbejde med unge, som enten er i eller har risiko for at udvikle et problematisk forbrug af rusmidler. En rusmiddelpolitik udvikles i følgende faser: refleksion og kortlægning, formulering af politikken, formulering af handleplan samt sikring af synlighed og fastholdelse. Sluttelig tilbyder Ro på Rusen klassedialoger. Disse varer mellem en og to timer og bruges til at skabe refleksion og dialog omkring ungdom og rusmidler. Klassedialog kan indeholde oplæg fra rådgivere, korte film og dialog med udgangspunkt i de unges oplevelser med rusmidler.

Kommunal implementering af metoden

I 2015 fik Center for Unge og Børn tildelt budgetmidler til at implementere en ny og samlet indsats på erhvervs- og produktionsskoler, ungdomsskoler samt på Center for Kompetence og Brobygning i Københavns Kommune. Indsatsen løber over en fire-årig projektperiode og gennemføres i et samarbejde mellem Socialforvaltningen, Sundheds- og Omsorgsforvaltningen, Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen og uddannelsesstederne. Ro på Rusen er udsprunget af Københavns Kommunes rådgivnings- og behandlingstilbud U-Turn. Ro på Rusens team består af seks rådgivere, en socialrådgiver, to behandlere og en teamleder. Frem til 2017 har indsatsen været normeret til 6,5 årsværk, men i 2018 udvides den med yderligere fire årsværk. Denne normering skal naturligvis ses i forhold til Københavns Kommunes størrelse og store antal uddannelsesinstitutioner.

Implementeringen af Ro på Rusen har budt på nogle udfordringer. Bl.a. har det været en udfordring at tilpasse indsatsen sådan, at der er en balance mellem, at skolen skal investere ressourcer og tage medansvar i samarbejdet, men at skolen samtidig skal se indsatsen som en hjælp. En anden udfordring har været, hvordan samarbejdet med uddannelsesinstitutionerne italesættes sådan, at rusmiddelindsatsen ikke betyder, at samarbejdsskolerne kommer til at fremstå som problemskoler. Det har desuden været ressourcekrævende at tilpasse indsatsen til den enkelte skole. Erfaringen er, at samarbejdet med skolen og synligheden af indsatsen, er afgørende for indsatsens succes, dette er blevet imødekommet ved hyppige møder og dialoger mellem parterne. Teamlederen vurderer, at en lignende indsats godt ville kunne implementeres i mindre kommuner end København. Hvis kommunen allerede har et etableret tilbud til unge, vil man med fordel kunne implementere en udgående indsats med fokus på tidlig indsats og de unge, som ikke selv tager kontakt til systemet. Desuden er det vigtigt at have øje for brobygningsmulighederne i kommunen, da man ofte møder unge med større udfordringer og problematikker end antaget. Gode brobygningsmuligheder medfører, at den unge støttes med en mere helhedsorienteret indsats.

Viden om metodens virkninger

Ro på rusen er blevet evalueret internt i årsrapporten 2016 fra Center for Unge og Rusmidler.

Grundskoleindsatsen: Evalueringen viser, at der i løbet af 2016 har været et samarbejde med ni skoler, hvor der i alt er gennemført 18 klassedialoger. Der har desuden været afholdt seks forældre og/eller læreroplæg, ét oplæg på et personaleseminar og to undervisningsdage om rusmidler.

Erhvervsskoler, produktionsskoler og ungdomsskoler: I løbet af året har der været 171 elever til individuelle samtaler på fem uddannelsessteder. I alt er der afholdt 773 samtaler. Dertil kommer 238 planlagte samtaler, hvor eleven enten har aflyst eller er udeblevet. 105 af de 171 elever har henvendt sig grundet eget rusmiddelforbrug. De resterende 66 har henvendt sig enten på grund af bekymring for andres rusmiddelforbrug eller af andre årsager, for eksempel med spørgsmål til socialrådgiveren. Der er yderligere afholdt to gruppeforløb og 17 klassesdialoger, fordelt på syv skoler. Derudover er der afholdt tre todageskurser for 66 vejledere samt to halvdagstemadage og 11 temaoplæg for skolepersonale.

Evalueringen viser, at næsten halvdelen af henvendelserne er fra unge i alderen 18-25 år. Knap en tredjedel af henvendelserne er fra unge under 18 år, mens de resterende er fra unge over 25 år. 84% angiver at have cannabis som hovedstof og 9% har alkohol som hovedstof. Målgruppen består primært af etniske danskere, dog er ca. en tredjedel af anden etnisk herkomst end dansk. Blandt de 45 elever, som har afsluttet deres forløb i 2016, har 29% ophørt deres forbrug i løbet af året, 7% har vedligeholdt et stop, og 29% har enten reduceret eller væsentligt reduceret deres forbrug.

Center for Kompetence og Brobygning (CKB): CKB er et af kommunens beskæftigelsescentre, som hjælper unge under 30 år, der er aktivitetsparate, med at komme i uddannelse eller arbejde. Her har 75 unge påbegyndt individuelle rådgivningsforløb, og 29 unge har været i gruppeforløb. Der har i alt været gennemført 285 samtaler og været planlagt yderligere 181, hvor den unge enten er udeblevet eller har aflyst. Der er desuden afholdt en enkelt klassesdialog. Målgruppen er i gennemsnit 24,5 år, og 32% er af anden etnisk baggrund end dansk. 70% af de unge angiver at have en psykiatrisk diagnose. 46 af de unge har afsluttet deres forløb i løbet af 2016, og af dem har 50% enten ophørt deres forbrug, vedligeholdt et stop, reduceret eller væsentligt reduceret deres forbrug af rusmidler (Pedersen m.fl., 2017).

Noter

¹ Se <https://ropaarusen.kk.dk/>

Litteratur

Greve, M., S. Møller og L. Søbjerg (2012): "Forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge – en videns og erfaringsopsamling", Odense: Socialstyrelsen og CFK – Folkesundhed og Kvalitetsudvikling (nu DEFACTUM).

<http://www.defactum.dk/publikationer/ShowPublication?publicationId=3&pageId=309986>

Pedersen, S., G. Christensen, Z. Schläger og D. Orbe (2017): "Årsrapport, Center for Unge og Rusmidler, 2016", Viden- og kompetencecenter - Unge og Rusmidler, Center for Unge og Rusmidler, Socialforvaltningen, Københavns Kommune.

<https://curu.kk.dk/artikel/aarsrapport-center-unge-og-rusmidler>

Orbe, D. (2017): "En indsats på skolerne – Anonym rådgivning til unge med rusmiddelproblemer og et samarbejde med skolens personale. Inspirations- og Metodehæfte til vejledere, mentorer, der arbejder med unge i hverdagen", Viden- og kompetencecenter - Unge og Rusmidler, Socialforvaltningen, Københavns Kommune.

https://ungeogrusmidler.kk.dk/sites/ungeogrusmidler.kk.dk/files/uploaded-files/ro_paa_rusen_-_inspirations-_og_metodehaefte.pdf

Indsatstype	Træning i vredes- og aggressionshåndtering	Forældreinddragelse i indsats for ungegrupper	Praktik- og uddannelsesstøtte
Kommunalt eksempel	Aggression Replacement Training (ART) i Herning Kommune.	Forældrenetværksgrupper i Furesø Kommune. Forældrerådslagning i Vejen Kommune.	"Spydspidsen" i Københavns Kommune.
Målgruppe	Børn og unge i alderen 4-20 år med risikoadfærd.	Forældre til unge i alderen 13-17 år, som indgår i grupperinger med risikoadfærd.	Unge i alderen 15-17 år med risikoadfærd og uden et skoletilbud, de kan/vil benytte.
Fagligt fokus	At styrke den unges selvkontrol.	At styrke forældrerollen.	At styrke den unges sociale færdigheder samt erhvervs-mæssige afklaring.
Forebyggelsestype	Sekundær og selektiv	Sekundær (evt. tertiær) og selektiv	Tertiær og indikeret
Metodebeskrivelse	Manualbaseret indsats ud fra detaljerede faste retningslinjer.	Furesø Kommune har ikke udarbejdet et udfoldet skriftligt materiale om forældrenetværk. Vejen kommune har udarbejdet en drejebog for tilrettelæggelse af forældrerådslagningsforløb.	Spydspidsen har udarbejdet metodebeskrivelse m.m., som benyttes ved kvalitetssikring og ansættelse af nye medarbejdere.
Metodisk indhold	Undervisning og træning fordelt på 30 gruppesessioner med henholdsvis affektive, adfærdsmæssige og kognitive delelementer. Forløbet varer 10 uger.	Baseret på en peer-to-peer-logik og ønsket om inddragelse og empowerment af forældrene.	Etablering af og struktureret støtte til praktikforløb samt evt. individuelle undervisningsforløb med henblik på folkeskolens afgangsprøve i enkeltfag
Estimeret ressourceforbrug*	Omkostningen pr. deltager i et ART-forløb er af Socialstyrelsen estimeret til 13.614 kr. i 2015.	Forældrenetværksgrupper estimeres af Furesø Kommune til at kræve et timeforbrug på ca. 40 timer pr. forløb. Forældrerådslagning estimeres af Vejen Kommune til et timeforbrug på 60-70 timer pr. forløb, fordelt på henholdsvis samordner og tovholder.	Gennemsnitligt var omkostningen pr. forløb i Spydspidsen ca. 45.000 kr. i 2014.
Dokumentationsniveau	Der findes en del internationale effektevalueringer af ART, som finder positiv effekt. Flere skandinaviske studier påviser også positiv effekt, især for børn under 13 år. Der er endnu ikke foretaget effektevaluering i en dansk kontekst.	Der er på nuværende tidspunkt ikke foretaget en effektevaluering af forældrenetværksgrupper. Men Furesø kommune har gjort positive erfaringer med metoden over en lang årrække. Forældrerådslagning er blevet effektevalueret i Sverige med positivt resultat. Vejen Kommune har gjort positive erfaringer med metoden siden 2011.	Der er foretaget en ekstern evaluering af Spydspidsen med positivt resultat i 2003. I 2013 har Rambøll Management resultatevalueret indsatsen ligeledes med positivt resultat. Der eksisterer desuden flere positive evalueringer af beslægtede indsatser i Danmark, herunder High:five og JUMP.

* = Ressourceforbruget er estimeret med udgangspunkt i de konkrete kommunale eksempler.

Indsatstype	Forebyggelse af digital risikoadfærd	Tværfaglig forebyggelsesuddannelse	Forebyggelse af rusmiddelbrug
Kommunalt eksempel	"Det Digitale Ungekorps" i Gentofte Kommune og "Dit Liv på Nettet" i Aalborg kommune.	"Hvem styrer orkestret?" (HSO) i Vejle Kommune.	"Ro på Rusen" i Københavns Kommune.
Målgruppe	Folkeskoleelever fra 2.-8. årgang samt forældre til børn i 2.-4. klasse.	Folkeskoleelever, som er i risiko for at fravælge skolen og klassens fælleskab, normer og værdier.	Unge med et problematisk forbrug af rusmidler eller med risiko for at udvikle dette. Sekundær målgruppe er ansatte på skolerne.
Fagligt fokus	Øge bevidsthed og viden omkring digital færden og håndtering af problematikker, som kan opstå på nettet.	At skabe en fælles platform af begreber, teorier og værktøjer, som kan forankres i den kommunale praksis og derved skabe forandring, støtte og vejledning for udsatte børn og unge.	At give sårbare elever, der er udfordret af et for højt forbrug af rusmidler eller lider af psykiske problemer som lavt selvværd, angst m.m. støtte til at gennemføre deres uddannelse og komme ud af et evt. misbrug.
Forebyggelsestype	Primær og universel	Primær og universel	Sekundær og selektiv
Metodebeskrivelse	Begge kommuner har udarbejdet materiale om indhold og strukturering af indsatserne.	Vejle Kommune har udarbejdet uddannelsesforløbet samt bogen "Hvem styrer orkestret?", som beskriver metoden og uddannelsens indhold.	Ro på Rusen har udarbejdet et Inspirations- og Metodehæfte der beskriver alle elementer samt metodiske og teoretiske tilgange i metoden.
Metodisk indhold	Peer-to-peer-undervisning ved Ungekorpsen. Dit Liv på Nettet er undervisning af professionelle i skoleregi.	Tværfagligt uddannelsesforløb for fagprofessionelle.	Udgående enhed med fokus på tidlig opsporing, lokale indsatser og eventuel brobygning. Indsatsen indeholder bl.a. individuelle og anonyme rådgivningsforløb, gruppeforløb, kompetenceudvikling og klassedialoger.
Estimeret ressourceforbrug*	Vi har ikke fået adgang til denne information ift. Det Digitale Ungekorps. Materialet til Dit Liv på Nettet har kostet 117.700 kr. at udvikle. Adgang til materialet samt en introduktionsdag for relevant personale vil koste 30.-35.000 kr.	Kursusudgiften pr. deltager er estimeret til 23.333 kr. pr. medarbejder og 23.333-31.240 kr. pr. leder. Der forudsættes her 30 deltagere pr. forløb. Dertil kommer deltagernes tidsforbrug.	Ro på Rusen-indsatsen er i 2017 normeret til 6,5 års-værk. Dertil kommer tidsforbruget hos samarbejdspartnerne på uddannelsesinstitutionerne.
Dokumentationsniveau	Der findes endnu effekt-evaluering af disse eller lignende indsatser. Indsatserne er inspireret af evidens omkring ung-til-ung-metodologien og virkningerne af forebyggelse af flertalsmisforståelser.	Der findes både national og international litteratur omhandlende effekten af de enkelte elementer på uddannelsen. Der er endnu ikke foretaget en effekt-evaluering af HSO som tværfaglig indsats.	Der er foretaget en ekstern evaluering af Center for Unge og Rusmidler med positivt resultat.

* = Ressourceforbruget er estimeret med udgangspunkt i de konkrete kommunale eksempler.